

РОДОВІД УКРАЇНСЬКИХ ШЛЯХТИЧІВ ДЯКОВСЬКИХ З ПОДІЛЛЯ 1696 РОКУ

В Інституті рукопису Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (далі – НБУВ.ІР) зберігаються дві невеликі справи: в одній міститься довідка про родовід шляхетського роду Дяковських¹ (прозвані так від їхньої маєтності – села Дяківці, що на південь від Хмільника і на схід від Летичева). Вона була складена у 1696 р. 6 лютого або 24 грудня (у документі названі обидві дати, причому важко сказати, чи вони подані за старим, чи новим стилем), але збереглася в копії 1742 р. в книгах замку в Летичеві. Цей родовід було внесено у гродські книги Михайлом Дяковським. Видно, з цієї причини витяг був писаний польською мовою, а на його початку і наприкінці містяться латинські фрагменти (невеличкі доповнення), є і маленькі вставки, писані кирилицею церковнослов'янською мовою. Очевидно, з цієї ж причини (пам'ятка дійшла не в оригіналі, а в пізнішій копії) деякі її місця не зовсім зрозумілі, хоча в цілому текст писаний непоганим почерком і тільки в кількох місцях окремі слова написані нерозбірливо. Родовід був складений Яном Дяковським (“інформація моєму сину Андрію Дяковському для нашого дому”). Це той самий летичівський підстолій Ян Дяковський, який брав участь у Віденській битві 1683 р. та післявіденському поході і створив “Щоденник Віденської оказії”, виданий в наші дні польськими істориками². Він жив ще у 1731 р. і писав листа до своїх племінників у Гетьманщині (див. додаток № 3).

Родонаачальником (протопластом) Дяковських автор довідки називає Сенька Козлевського, і лише після надання йому Дяківців вони стали зватися Дяковськими. Цей Сенько походив з Угорщини, служив поручником гусарської хоругви при боці польського короля у 1434–1444 рр. (угорського короля у 1440–1444 рр. Уласло I) Владислава III Варненчика, який поліг у невдалій битві проти турків під Варною. Разом з ним наклав головою і Сенько. Була у Сенька рідна сестра, яка вийшла заміж за Скаржинського (їхні “нащадки і тепер є”). З чотирьох синів Сенька один, що був полковником, загинув на війні, а від трьох інших, пов'язаних, як і пізніші коліна Дяковських (Діаковських), з родами подільської та волинської шляхти, розрісся їхній дім (поняття “дім” вживається Яном Дяковським як синонім слова “рід”). На жаль, історія цього роду мало вивчена істориками, хоч ще М. С. Грушевський вказував на них як на можливий українські роди східного Поділля, “які встигли вилізти на верх «права земського коронного», як Карачовські, Митки в старостві Барським, Діаковські в Летичівським”, що “також потонули серед польського загалу тої привілегованої шляхти”³. Лаконічну згадку (одне слово!) подибуємо в роботі з історії української шляхти Н. Я. Яковенко⁴, трохи більше уваги приділяє їм В. Михайловський, який

¹ НБУВ.ІР. – Ф. І. – 65142.

² *Dyakowski M.* Dyaryusz wiedeńskiej okazyi roku 1683. – Warszawa, 1983. Цей щоденник використав Т. Чухліб при написанні своєї монографії і навів цитату з нього, де містяться дані про запорозьких козаків. Див.: *Чухліб Т.* Відень 1683: Україна-Русь у битві за “золоте яблуко” Європи. – К., 2013. – С. 210. Зазначимо, що обидва списки “Щоденника” зберігаються у відділі рукописів бібліотеки Чарторийських у Кракові. Див.: *Katalog rękopisów Biblioteki Czartoryjskich w Krakowie.* Sygnatury 2001–2300. – Kraków, 1999. – С. 313.

³ *Грушевський М. С.* Історія України-Руси. – К., 1995. – Т. VI. – С. 252.

⁴ *Яковенко Н. М.* Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст.: (Волинь і Центральна Україна). – К., 1993. – С. 147.

пише про Івахна Дяковського, що у поборі 1563 р. особисто поставив свій підпис руською мовою⁵.

Тому ця пам'ятка XVII ст. є цінним джерелом з історії цього роду і взагалі одним з небагатьох джерел даної категорії XVII ст., яке зберегло родинні перекази й вірогідно писані родословці. Це не гарантує, однак, високої достовірності цього джерела. На жаль, важко порівняти його з іншими джерелами (через їхній брак), але не можна не підозрювати автора довідки, коли він вказує неправдоподібні роки життя низки представників роду. Так, Гарасим Дяковський начебто жив 120 років, дружина його сина Федора (Бадовська) – 122 роки, ще один Федір – 120 років. Часом автор припускається плутанини (можливо, з вини копіїста), через що його важко зрозуміти. Так, він пише родовід для сина Андрія (Анджея) і тут же зазначає: “Твій батько Федір (підкреслено нами. – *Ю. М.*) мав дружину Плоськировську, від котрої народив сина Яна”. Далі плутанина продовжується: “Моїм прадідом був Федір, він народив мого батька Гарасима. Гарасим – мене, Яна. Ян народив Андрія, котрий має дружину Поповську”. Вказівку на те, що прадід автора народив його батька, ще можна витлумачити так, що батько автора походить з роду Федора Дяковського. Але де взявся цей Федір, він мовчить. Можливо, мається на увазі Федір Гарасимович? Але вище сказано, що Гарасим породив Федора. Або незрозумілі речення: “Чарнецька... народила Софію. Юрія старша”. Або: “Мишківна народила володимирського старосту, свого рідного брата”. Або: “Ілля пішов на затяг до Угорщини, загинули на цій війні”. В останньому випадку, наприклад, неясно: чи тільки Ілля загинув на війні, чи й інші його брати. Ще одне (невелике) непорозуміння виникає через те, що пам'ятка написана польською мовою й імена Дяковських подані в польському звучанні – “Єжи”, а не Юрій, “Анджей, Єнджей”, а не Андрій (в деяких випадках подаються імена у двох варіантах – “Ян або Іван”). Однак цей рід окатоличувався й спольщувався поступово (і то не весь!), переважно в XVII–XVIII ст., і тому навряд чи можна називати Юрія Єжи, коли мова йде про період XV–XVI ст. Є й інші неточності. Так, говориться про представників Дяковських, яких “поглинула руїна”. Дуже сумнівно, щоб йшлося про Руїну другої половини XVII ст. Далі згадується Павло, “котрий поліг під Острогом від московитів”. Очевидно, йдеться про події Лівонської війни 1552–1584 р., але тоді московські війська не доходили до тогочасної України взагалі. Можливо, маються на увазі події 1654 р.? Але за контекстом видно, що мова йде про XVI ст. Отже, Павло загинув в іншому регіоні, наприклад, у Білорусі.

Але в цілому можна зрозуміти, що до чого, тим більше, що в пам'ятці є важливі деталі й історичні екскурси. Так, син протопласта роду Сенька – Дем'ян жив у часах, “коли русь і римляни трималися старого календаря... Костьолів не було в цих краях, тільки святі церкви східні... треба було далеко їздити до костьолів до Польщі, внаслідок чого чи світський, (чи) ксьондз приїжджав у ці руські краї, то їхав просто до попа і відправляв месу в церкві”. Цікавою є звітка про походження прізвиська Богдана – “Бакай”. Богдана взяли в полон ординці під час нападу на Дяківці, і він служив у мурзи Бакая, через що його прозвали Бакаєм. Ян Дяковський мав за дружину Анну Славковську (це був її другий шлюб), від котрої народився син Андрій. Від першого шлюбу з Керснорським вона мала двох дітей, зокрема дочку, яку “замучили козаки під час Дорошенківщини” (це, вірогідно, сталося наприкінці 60-х – на початку 70-х років XVII ст.).

⁵ *Михайловський В.* Еластична спільнота. Подільська шляхта в другій половині XIV – 70-х роках XVI століття. – К., 2012. – С. 300.

Хоча родовід автора не вповні зрозумілий, можна хоча б приблизно його встановити. Говорячи про вимерлих нащадків Федора (сина старости), автор додає, що були діти від “стриєчних”, тобто двоюрідних, братів діда чи прадіда. Зокрема він називає Яна – батька Дмитра, котрий у свою чергу мав трьох синів Леона, Миколая і, що найважливіше, “отца буньчукового товариша Йосифа Дяковс[кого] Яна, котрий загинув за Дніпром”. Виділені нами слова дописані автором кирилицею, і тут явно, йдеться про Йосифа, чоловіка Євдокії Голуб – дочки Анастасії Маркевич-Скоропадської, котра була в першому шлюбі дружиною генерального бунчужного у 1678–1687 рр. Костянтина Голуба.

Отже, подане нижче джерело проливає світло не тільки на генеалогію одного з родів подільської шляхти, але й на низку інших. Його можна доповнити двома листами Дяковських (подані в додатках № 2–3), скопійованими тим писарем⁶. Один з листів був писаний у 1731 р. летичівським підстолиєм Миколаєм Дяковським (автором щоденника Хотинської війни) і адресувався до синів його брата Йосифа (вже померлого) у Кролевець (саме у Кролевецькій сотні були основні маєтності гетьманши Анастасії Скоропадської та її дітей). Старий Дяковський запрошує племінників у гості, де вони познайомилися б із своєю ріднею, і радить за паспортом звернутися до гетьмана Данила Апостола, бо він “ще як був у Польщі з й. м. паном Мазепою, гетьманом, будучи тоді миргородським полковником, то я з ним бачився і ми колись знали між собою”. Лист № 2 був писаний до 1744 р. до них же Томашем, наказним полковником гусарської хоругви князя Міхала Фридерика Чарторийського (1696–1775), підканцлером ВКЛ у 1724–1752 рр. Томаш був сином Миколая, який на той час уже помер. Він говорить про нащадків Йосифа Дяківського та Євдокії Голуб – синів та дочку, про саму Євдокію, яка ще жила, і про свого дядька – брата ксьондза Раймунда (сина Леона Дяковського) і про дядька летичівського підстоля. Тут знову певна неясність. Його батько – летичівський підстолий Миколай уже помер. Хто ж тоді дядько – летичівський підстолий (як уже це коліно Дяківських вимерло)? Може, представник іншої гілки Дяковських чи брат матері (Людвійська)?

Враховуючи значення цієї пам’ятки, подаємо її нижче. Текст подано в оригінальному написанні разом з двома листами. Латинські фрагменти перекладені к. і. н. Орестом Зайцем, якому висловлюємо щирю подяку.

ДОКУМЕНТИ

№ 1

6 лютого 1696. Старокостянтинів. – Генеалогічна довідка про рід Дяковських, складена Яном Дяковським

Actum in castro Laticowiensi feria tertia ante festum Conversionis sancti Pavli apostoli proxima anno Domini millesimo septingentesimo quadragesimo secundo.

Ad officium et acta praesentia castrensia capitanealia Laticoviensia personaliter veniens j. ms Michael Dyakowski domini Ioannis Dyakowski subscriptam; introcontentam tenoris ejus medi informacia synowi memu urodzonemu Andrzejowi Dyakowskiemu dla domu naszego, gdzie sukcesia pokim ich m. m. kolligatom spisana; roku Pańskiego tysiąc sześćset dziewiędziesiąt szóstego dnia dwudziestego czwartego grudnia. Przodek nasz zwał się Seńko Kosłewski. Tylko jak nadano Dyakowiec i potym nas zowią Dyakowskiewmy. Przodek nasz był przy boku króla Władysława, któreń był królem polskim, a przed

⁶ НБУВ.ІР.– Ф. І.– № 65141.

tym węgierskim. Który głowę swoje położył pod Warmią nie daleko Rigonu i Parkanów, mil cztery za Dunajem. Przodek nasz porucznikował u króla Władysława pod znakiem usarskim. Przodek nasz Seńko Koszlewski tamże głowę swą położył oraz z królem, panem swoim. Seńko Koszlewski miał za sobą żonę z domu Kopiowską, a druga siostra za Skarzyńskim, gdzie potomkowie i dzisiaj są. Seńko Koszlewski, przodek nasz, miał z Kopiowską synów czterech: jeden zginął na wojnie, będąc półkownikiem, trzech synów zostało: Stefan, drugi Waclaw, trzeci Demian. Stefan żył lat dziewięćdziesiąt, miał za sobą Jarmolińską, z którą spłodził Iwana, któremu przezwisko było Sieniak, drugiego syna Jerzego, ten potomek jest wnuk Jerzego na imie Mikołaj, którego Szeptycka urodziła, a dziada Iwana Sieniaka Jarmolińska. A żonę miał z domu Zywaczowską potomkowie, tu (to?) jest Iwana Sieniaka młodo z tego gniazda poschodzili. Wnuka miał Pawła, który pod Ostrogiem zginął od Moskwy. Iwan Sieniak żył lat ośmdziesiąt z pięć; brat jego Jerzy żył lat sześćdziesiąt, zabity od brata swego stryjecznego rodzzonego na imie Semen, który na Ostołopowie dziedziczył i Krykowcach, miał za sobą Kolizyńską. Babka Semenowa była Bielniczańska, dziedziczka Pojoł, pradziad jego Alexy, który córek miał siedm, a syna jednego. Córki szli za mąż w województwie braclawskim, jedna była starsza za Kłeszewskim i teraz potomkowie są. Druga za Dziuczą (?) i teraz potomkowie są, trzecia za Kordyszem i teraz potomkowie są, czwarta za Krasnowskim i teraz potomkowie są, oddał córkę za Piasoczyńskiego i teraz potomkowie są, godni. Waclaw, syn Stefanów młodszy, ale on żył przed nim lat ośmdziesiąt i sześć, jednego syna miał, a potym na córki zeszło, syn sterilis zeszedł z tego świata, a córka po nim dziedziczyła. Która Rogozińska urodziła na imie Marianna, poszła za Stanisława Skopowskiego, synów i córek napłodził, lecz ruina podjadła. Stanisław Skopowski część swoje sprzedał w Dyakowcach za tysięcy ośmnaście, bo żona jego dziedziczyła na trzeciej części Dyakowiec z przytomnością męża swego, przedali, j. m. (?) panu Cetnerowi już nic nie należało lubo niedopłacono i manifesta pozachodzili. Jednak potomkowie j. m. (?) pana Cetnera zażywają.

Trzeci brat Stefanów i Waclawów najmłodszy Damian. Działo się to przed rozerwaniem kalendarza na ten czas, jak Ruś (i) Rzymianie stary kalendarz trzymali i pul (?) z kozakami, szlachtą i panowie mieszkali w zgodzie. Kościołów nie było w tych krajach, tylko cerkwi święte i wostocznie, a kościołów świętych zachodnich nie było, daleko było trzeba do (ko)ściołów jeździć do Polski, za czym lubo świecki ksiądz przyjechał w te ruskie kraje, to prosto jechał do popa i mszą celebrował w cerkwi. Stefanowi przezwisko było Sieniak. Młodsze Waclawa przezwano Wasko Taratuszka. Przodek Skoporoskich Demian, najmłodszy, miał za sobą Szumlańską, niegdy Rafała Szumlańskiego córka, z którą spłodził Harasima, Bochdana, Iwana. Przezwisko miał Jan alias Iwan Worwał. Ojciec twój Fedory miał za sobą Płoskirowską, z której spłodził Jana. Drugi – Basyli, trzeci – Mykołaj, ten młodzianem umarł. Służył z pisarzem koronnym, część we wsi Dyakowcach na nas należy. Ja miałem za sobą żonę z domu Annę Sławkowską, niegdy Jana Sławkowskiego córkę, który ma wieś Wołkowce w województwie wołyńskim, a powiecie krzemienieckim, nabytą od różnych osób swoje dziedziczną część. Także po Stefanie Oszemborskim i synowca jego, po Rafale Osiemborskim, tudzież po Wołkowskim dość, że całe Wołkowce należą mnią i synowy memu Andrzejowi, którego Anna Sławkowska urodziła, żadnego successora nie masz, tylko naturalnie należy na successorów Anny Sławkowskiej, małżonki mojej; żadnego długu nie masz, tylko że dokumentów nie masz w ręku, nieprzyjaciele pozabierali, jedne popalili, drugie podarli, trzeba szukać jednych w Lublinie, drugich w Krzemieńcu według summariuszu ojca żony mojej. Za pierwszym mężem była żona moja Stanisławem Kiersnowskim, spłodziła syna Kazimierza, który młodo zginął, córkę jedne miała bardzo nadobną, ją kozacy zamęczyli pod czas Doroszenkowszczyzny. Drugi brat

MISCELLANEA

mój Bazyl miał za sobą Jaslikowską, z której spłodził synów i córek, synowie młodo poumierali, córek dwie: jedna za Skomorowskim, druga za Rusieckim byli, że wraz ze mną należą do Dyakowiec. Siostra nasza rodzona – za panem Borowskim. Jej należy posag – czwarty grosz z Dyakowic lub czwarta części wydzielić.

Pradziad mój był Fedor, spłodził ojca mego Harasyma. Harasym – mnie, Jana. Jan spłodził Andrzeja, który ma Popowską za sobą. Brat mój Bazyl, pisarz grodzki grabowiecki i wojski grabowiecki, jego należą dzieci wraz z mojej do Dyakowiec. Harasym starszy brat, syn Demiana, co żył lat sto dwadzieścia. Bohdan żył lat ośmdziesiąt, Jan alias Iwan przejeżdżając, trafunkiem zabił Wasowicza, z Latyczewa uszedł, służył pod chorągwią usarską, zginął z Bochdanowym synem. Synów miał pięć: starszy Daniel, za którym Kornicka była, ten fortuny dobrej w Podgórzu pod Sanokiem, Jendrzej lubo żony mieli, młodo zeszedł z tego świata bez (przez?) wojny pogańskie. Iwana Worwula Czarniecka urodziła na imie Zofia. Jerzego starsza, Harasym, najstarszy Demianów syn, żył lat sto dwadzieścia, żonę miał z domu Łyską, z której spłodził synów czterech, córek trzy. Najstarszy syn Teodor, drugi Bohdan, trzeci Basyli, czwarty Mikołaj. Starszy syn Harasyma Fedor miał żonę Badowską, z girnego (!) Badowa, Jana Badowskiego córkę; Fedor syn starszy żył lat sześćdziesiąt i pięć, żona prawnuka żyła lat sto dwadzieścia i dwa, żona jego była Łyska. Trzeci miał za sobą Brodowską. Drugi syn Bohdan przezwisko mu było Bakaj. To dla tego zwano Bakajem: niekiedy orda wzięła w Dyakowcach i miał pana Tatara murz Bakaj. Ociec dał za niego wykupu łąc (?) talerów pięćset. Trzeci syn Basili alias Wasilec, Mykołaj sterelis lubo mieli żony, z tego świata zeszedł. Basili miał z domu Kornicką, Mikołaj – Rohosińską, który dał córkę za Skopowskiego. Synowie Bohdana Bakaja wszyscy wyginęli. Miał Bohdan z domu Morozowską, który miał synów dwoch Eliasza i Ołexia, z drugą spłodził Jędrzeja, Fedora i Pawła, a wszyscy synowie steryliter. Eliasz poszedł na zaciąg do Węgier, a wyginęli na tej wojnie. Iwana Worwula, syna Harasymowego, miał żonę z domu Myszkównę, tiotkę rodzoną panów Zacharowskich. Myszkówna urodziła starostę włodzimierskiego brata tego rodzonego. Fedory, najstarszy syn starościew, który rano umarł, ale wnuk jego żył tu lat sto dwadzieścia; Ulana Badowska. Fedor miał synów cztery, Kilian średny, Prokop najstarszy, Alexander młodszy, Wacław umarł na cesarskiej, Kilian i Alexander umarli steryliter, lubo żony mieli, potomkowie przez wojnę poginęli. Ale są od stryjecznych stryjeczny spłodził syna Jana, Jan spłodził Dymitra i Jędrzeja, Jędrzej zginął młodziem w Krakowie, a Dymitr miał za sobą Ludwiską, z tą spłodził synów trzech: Jana, który za Dnieprem zginął, Mykołaj miał za sobą z domu Młocką, Leon trzeci miał za sobą Mychałowską, który dziedziczy w Ludwincach na Wołyniu. Jerzy, brat mój stryjeczny, miał za sobą Potomską godnego domu, z którą spłodził Marcina i Michała, córek dwie, Efrozynę i Petronełę. Praszczur Ołexyow Alexander, którego księżniczka Czetwertyńska urodziła, także i córkę, która jest za panem Zwolskim. Część nasza we wsi Sachnach po Sidaku Sachnowskim, które jeszcze przed wojnami zażywali i mieszkali. Przodek nasz Seńko Koszłewski z Węgier, familii wielkiej i domów tykający się hraffów i senatorów. Na to się rękę moje własną podpisuję.

Działo się w Starym Konstantynowie dnia szóstego lutego roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt szóstego.

Jan na Dyakowcach Dyakowsky. Post cujus, transactis ad acta officii preseñ ingrosationem originale causa idem offerens rursus ad se recepit et de recepto officium praesens quietavit.

Ex act. castel. capit. Laticowie extradide.

Legi cum act. Wołochydyowsky.

НБҮВ.ІР. – Ф. І. – 65142. Копія ХVІІІ ст.

№ 2

1731, листопад (?). – Лист Томаша Дяковського до братів

Listu tego pisarz, a w. m. m. panów serdecznie kochanych braci, stryjecznie rodzony brat, bo nieboższczyk ojciec mój Mikołaj, rodzony brat ojca w. m. m. panow młodszy po ojcu w. m. m. panów, ksiądz Rajmund od najmłodszego idzie, to jest od nieboszczyka j. m. pa. Leona. Kłaniam uniżenie w. m. m. panom rodzicielke w. m. m. panów, a moje kochane stryjanke ściskam za nogi niech jej Bóg Wszechmogący zdrowie czyrstwie w najdluszcze udziela lata, a także upraszam, chcej tu przyjechać, żebyś mi się poznali bracia z sobą. Ja tu jestem pułkownikiem nakaznym choręgo usarskiej jaśnie oświeconego książeńca Czartoryjskiego, podkanclerza Wielkiego Księstwa Litewskiego, stoje tu z chorągwią w Rohatynie tyło w półczwierci mile od je m. pa podstolego latyczowskiego, stryja i dobrodziejeja naszego nym (?) będziemy mieli (?) w. m. m. panów przecyą u nas. Tym listem ich braterskiej zalecam się miłości, zostając całym sercem w. m. m. panów i serdecznie kochanych braci serdecznie kochanym bratem i uniżonym sługą Tomasz Dyakowski.

НБУВ.ІР. – Ф. І. – 65141. Копія XVIII ст.

№ 3

5 листопада 1731 р. Путятинці під Рогатином. – Лист латичівського підстоля Миколая Дяковського до племінників

Mnie wielce mości panowie ukochani synowcowie!

Respons na list mój od w. m. m. panów dnia 9obra z Królewca napisany, odebrałem, przez ręce je m. pana Orchowsiego, gubernatora czehrńskiego, przysłany mi, gdzie nie tylko uniżenie dziękuje w. m. m. panom za affect ich, żeście mi odpisali, ale też i wdzięczem jestem jego w. m. m. panow upraszam, abyście mnie, starego, nawiedzieć raczyli i przyjachali do mnie. Jeżeli idzie o paszport od je mci pana hetmana wa m. panów, to starajcie się o paszport, a do mnie dziatenki chcecie przyjechać, wszak i jego mości pan hetman wa m. panów ma mie znać, bo jeszcze jak bił w Polsce z j. p. j. m. panem Mazepą, hetmanem, na ten czas był pułkownikiem mirhorockim, tom się z nim widywał i znaliś my się z sobą niegdy i ś. p. ojciec nieboższczyk w. m. m. panów był u wa m. panów i kraj byście wiedzieli i krewnych swoich poznali byście. Jej mości rodzicielcie w. m. m. panów kłaniam uniżenie, niech jej Bóg zdrowia użyzczać w długie lata, a w. m. m. panów każdego momentu z utęsknieniem wyglądam i proszę, aby się mnie, starego, nawiedzieć raczyli i z bracią swojemy poznacie się tu, tak i mnie wielką będziecie konsolatią, jak mi darujecie bytność waszę. Której bytności każdego momentu czekam i wyglądam. Teraz zaś jestem całym sercem w. m. m. panów ukochanych synowców uniżonym sługą Mikołaj na Dyakowcach Dyakowski, podstoli łaticzewski.

Z Putiatyniec z pod Rohatyna 5ta nov.

НБУВ.ІР. – Ф. І. – 65141. Копія XVIII ст.

o. Юрїї Мицик (Київ)